

BIBFRAME-tilannekatsaus

Juha Hakala

Erityisasiantuntija / Kansalliskirjasto

KANSALLISKIRJASTO

Taustaa

- BIBFRAME on MARC 21:n seuraajaksi tarkoitettu metadataformaatti
- Kehittämishankkeella on kunnianhimoinen tavoite:
 - BIFRAME Initiative is the foundation for the future of bibliographic description that happens on the web and in the networked world. It is designed to integrate with and engage in the wider information community and still serve the very specific needs of libraries
- Hanke alkoi 2011, valmistumisajankohta on edelleen epäselvä
 - Versio 2.0 valmistui 2016, mutta se ei liene lopullinen

Projektin kate

- Formaatin lisäksi BIBFRAME-hankkeessa on luotu
 - Tietomalli (<https://www.loc.gov/bibframe/docs/bibframe2-model.html>)
 - (Hub), Work, Instance, Item
 - Hub yhdistää teokset, joilla on sama yhtenäistetty nimeke
 - Sanasto (<https://id.loc.gov/ontologies/bibframe.rdf>)
 - Tallennusväline (<https://github.com/lcnetdev/bfe/>)
 - MARCXML – BIBFRAME –konversio
 - määrittäminen: <https://www.loc.gov/bibframe/mtbf/>
 - ohjelma: <https://github.com/lcnetdev/marc2bibframe2>
 - BIBFRAME – MARCXML–konversio
 - määrittäminen: <https://www.loc.gov/bibframe/bftm/>
 - ohjelma: <https://github.com/lcnetdev/bibframe2marc>

Hankkeen nykytilanne

- Projekti etenee tuskallisen hitaasti mutta varmasti
- Koska mitään muuta vaihtoehtoa ei ole olemassa, hankkeen on pakko onnistua
 - MARC-formaatti on rasite, josta pitäisi päästä eroon, ja se voi onnistua vain Kongressin kirjaston aloitteesta
- Tarve tukea sekä MARC 21:stä ja BIBFRAME:a mahdollisesti hyvin pitkän siirtymäkauden ajan sitoo kehittäjien käsiä
 - Round trip eli häviötön konversio formaatista toiseen onnistuu vain, jos myös MARC 21:een tehdään merkittäviä muutoksia
- Vaikka BIBFRAME ei ole valmis, käynnissä on merkittäviä implementointiprojekteja, joilla voi olla vaikutusta formaatin loppuvaiheen kehittämiseen

MARC 21:n ja kuvailun muutoksia

- URI-tunnuksia \$0-osakenttiin kontrolloiduille termeille
- 007-kenttä poistuu, 008-kenttään vain yleisiä tietoja
- Lisää 3XX-kenttiä 008- ja 007-kentistä siirrettäville tiedoille ja niiden URI-tunnuksille
- Aineiston lajia ja muotoa koskeva metatieto siirretään kentistä 007 ja 008 kenttään 655
- Ei 880-kenttää (Tiedot vaihtoehtoisella kirjaimistolla)
 - Tallennus suoraan julkaisussa käytetyllä kirjaimistolla
- Vuonna 1982 poistettu kenttä 241 (Nimekkeen romanisoitu muoto) palautetaan formaattiin
- ISBD-välimerkkien käyttöä vähennetään

MARC – BIBFRAME – MARC -konversio

- Tuloksena uusi ja entistä uljaampi MARC-tietue
 - Välimerkit poistuvat osakenttien lopusta
 - URI-tunnukset lisätään esim. nimille, ontologiakäsitteille, julkaisumaalle sekä julkaisun kielelle
 - Suurempi osa kuvailusta on alkuperäisessä merkistössä
 - Tietoja ei enää toisteta samassa tietueessa
- Periaatteessa tietueiden rikastamiseen voitaisiin ryhtyä kun MARC 21:een on tehty tarvittavat muutokset, vaikka BIBFRAME ei vielä olisi täysin valmis
- Suomesta katsoen nykyistä suunnitelmaa voisi vielä viilata
 - Miksi ei poistettaisi kaikkia välimerkkejä datasta?
 - Olisiko mahdollista lisätä datan rakenteisuutta (esim. sukunimen ja etunimien erottaminen omiin osakenttiin)

BIBFRAME-hankkeita

- BIBFRAME-formaattiin perustuvia hankkeita on ollut käynnissä jo formaatin versiosta 1.0 lähtien
 - <https://www.loc.gov/bibframe/implementation/register.html>
- Merkittävimmät projektit ovat LD4L ja Share-VDE
- Kirjastojärjestelmätoimittajien BIBFRAME-aktiivisuus on ollut vähäistä, formaatin keskeneräisyyden ja kysynnän puutteen vuoksi
 - Almassa on mahdollista poimia tai katsella MARC-tietueita BIBFRAME-muodossa
 - FOLIOon on tarkoitus lisätä BIBFRAME-luetteloinnin tuki
 - Kungliga biblioteket'in uusi Libris-järjestelmä soveltaa BIBFRAMEa

Linked Data for Libraries (LD4L)

- Suurten amerikkalaisten yliopistokirjastojen yhteishanke
 - <https://www.ld4l.org/>
 - "building a pathway for the cataloging community to begin shifting to linked data to describe library resources"
- Kolme toistaan seurannutta projektia 2014-2020
- Nelosvaiheen rahoitus varmistui keväällä 2020; Mellon Foundationin tukee projektin jatkoa 2.5 miljoonalla dollarilla
- Hanke on kehittänyt oman Sinopia-luettelointisovelluksen, hakuliittymä perustuu Blacklight-sovellukseen
- Eurooppalaiset kirjastot eivät voi osallistua hankkeeseen eivätkä vaikuttaa sen linjauksiin

Share-VDE (Virtual Discovery Environment)

- Casalini Librin vetämä hanke, jonka yhteisluetteloon osallistuu tätä kirjoitettaessa 12 eurooppalaista ja amerikkalaista tieteellistä kirjastoa, mukaan lukien Kongressin kirjasto ja Kansalliskirjasto
- <https://www.share-vde.org>
 - *Share-VDE is a **library-driven initiative** which brings together the bibliographic catalogues and authority files of a community of libraries in a **shared discovery environment** based on linked data*
- Koska Kongressin kirjasto on mukana hankkeessa, Share-VDE:n kautta eurooppalaiset kirjastot voivat vaikuttaa BIBFRAME:n kehittämiseen. Hanke pyrkii esim. luomaan siltaa IFLA LRM – ja BIBFRAME-tietomallien välille

Lopuksi

- Vaikka BIBFRAMEa on kehitetty kohta 10 vuotta, emme tiedä milloin se on valmis, tai valmistuuko se ylipäätään
- Uskon, että hanke viedään päätökseen, mutta se ei takaa sitä, että BIBFRAME korvaa MARCin kuvailuformaattina
 - Konversiotyökalujen ansiosta järjestelmätoimittajat voivat seurata Ex Libriksen esimerkkiä ja mahdollistaa MARC-tietueiden poiminnan ja katselun BIBFRAME-muodossa, vaikka järjestelmä edelleen perustuu MARC-formaattiin
- Linkitetyn datan ominaisuuksien lisääminen MARC 21:een voi sekin pidentää formaatin jo nyt hyvin pitkää elinkaarta
- Kävi niin tai näin, kirjastojen kuvailutiedot ovat jatkossa entistä avoimempia, mikä luo omat haasteensa
- Kuka luo ja ylläpitää tarvittavat linkit? Saammeko konversiossa omalta kannaltamme toimivia linkkejä?